

Köhler, Piotr

Historia botaniki w obradach 51. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 43/3-4, 205-207

1998

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Archiwum PAN w Warszawie i Małgorzata Sobieszczak-Marciniak – Kierownik Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie. Organizatorzy wystawy zadbali ponadto o koncert fortepianowy w Muzeum Historycznym Miasta Warszawy uświetniający otwarcie wystawy.

Przypis

¹ Por. okolicznościowy katalog tej wystawy, wydany w czterech językach – polskim, francuskim, angielskim i niemieckim. Polski tytuł katalogu brzmi: *Setna Rocznica Odkrycia Polonu i Radu*.

Małgorzata Sobieszczak-Marciniak
(Warszawa)

HISTORIA BOTANIKI W OBRADACH 51. ZJAZDU POLSKIEGO TOWARZYSTWA BOTANICZNEGO

W dniach 15–19 września 1998 r. odbył się w Gdańsku 51. Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego pod hasłem *Botanika polska u progu XXI wieku*. Obrady toczyły się w gmachu Wydziału Filologiczno-Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego. Brało w nich udział ponad 800 botaników ze wszystkich ośrodków naukowych w Polsce oraz kilkunastu z zagranicy: Litwy, Niemiec, Ukrainy, Wielkiej Brytanii i Włoch. Sekcja Historii Botaniki PTB obradowała w środę 16 września, uczestniczyło w niej łącznie około 30 osób. Na sesję złożyło się 9 referatów: dr hab. Alicji Zemanek (UJ) *Historia Botaniki polskiej u progu XXI wieku*, dr Cezarego W. Domańskiego (UMCS) *Życiorys hrabiego Michała Hieronima Leszczyca-Sumińskiego*, prof. Tomasza Majewskiego (SGGW) *Początki badań nad roślinami niższymi w Polsce*, dr Wandy Grębeckiej (IHN PAN – Warszawa) *Rozwój roślin w programie Uniwersytetu Wileńskiego (1802–1832)*, prof. Krzysztofa Rostańskiego (UŚ) *aktualny stan zachowania „Zielnika” (1613) Szymona Syreniusza*, dr Piotra Köhlera (UJ) *Badania botaniczne prowadzone przez Polską Akademię Umiejętności*, mgr Magdalenę Mularczyk (Uwr) *Hugo Conwentz (1855–1922) i Theodor Schube (1860–1934) pionierzy ochrony przyrody na Pomorzu i Śląsku*, mgr Tadeusza B. Hadasia (Instytut Tarnogórski, Tarnowskie Góry) *Dzieje pierwszego na Śląsku rezerwatu przyrody w Lesie Segieckim*, dr Jan T. Sicińskiego (UŁ) *Polscy botanicy na Kaukazie*. Pierwszy z wymienionych referatów był podsumowaniem rozwoju historii botaniki w Polsce od czasów Józefa Rostańskiego (1850–1928) oraz obecnych potrzeb tej dziedziny wiedzy. Pomimo upływu lat i niewątpliwych osiągnięć większość postulatów Rostańskiego jest nadal, niestety, aktualna: publikacja prac źródłowych (np. reprinty),

wydawanie anglojęzycznego czasopisma poświęconego zagadnieniom historii botaniki („Journal of History of Botany”), wykłady i seminaria z historii botaniki w polskich uniwersytetach (historia botaniki jest obecnie wykładana jedynie w Uniwersytecie Jagiellońskim), bieżąca dokumentacja rozwoju botaniki (obecnie prowadzona jedynie w ośrodku krakowskim przez Muzeum Botaniczne i Pracownię Historii Botaniki im. J. Dyakowskiej przy Ogrodzie Botanicznym UJ, wydanie podręczników historii botaniki powszechnej i polskiej, bibliografie. Pozostałe referaty były przeglądem zagadnień aktualnie opracowywanych przez historyków botaniki oraz jej sympatyków.

Ostatni w tym stuleciu Zjazd PTB był okazją do podsumowania dokonań i dorobku poszczególnych gałęzi botaniki, stąd znaczna liczba (16) referatów związanych z historią nauki o roślinach prezentowanych podczas obrad Sekcji. Podczas otwierającej Zjazd sesji plenarnej w dniu 15 września prof. Maria Ławrynowicz (UŁ) wygłosiła referat *Królestwo grzybów na przełomie tysiącleci*, a sympozjum plenarne w tym samym dniu składało się prawie wyłącznie z referatów poświęconych zagadnieniom historii botaniki: prof. Janusz B. Faliński (UW) *Geobotanika u progu XXI wieku*, prof. Adam Zajac i dr hab. Maria Zajac (UJ) *Osiągnięcia i plany badawcze florystycznej geografii roślin na terenie Polskich Karpat i ich przedpola*, prof. Maciej Zenkteler (UAM) *Eksperymentalna embriologia roślin nasiennych u progu XXI wieku*, prof. Jan Kopcewicz (UMK) *Fizjologia i biochemia roślin – stan obecny i perspektywy rozwoju*. Wspólne obrady Sekcji Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin i Sekcji Kultur Tkankowych obejmowały 18 referatów, z których 2 poświęcone były historii botaniki: dr Mauro Cresti (Università di Siena, Włochy) *The discovery of sexual plant reproduction in higher plants* i prof. Romana Czapiak (UJ) *Badania nad apomiksją w Polsce*. Podczas połączonej sesji Sekcji Dendrologicznej i Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów mgr Zofia Włodarczyk (AR – Kraków, PAT – Kraków) zaprezentowała poster *Rośliny Biblii*. Wśród referatów zgłoszonych do Sekcji Fizjologii i Biochemii prof. Stanisław Więckowski (UJ) omówił *Badania nad fotosyntezą w Polsce*, a prof. Zofia Starck i dr Barbara Niemyska (SGGW) – *Udział Polaków w badaniach transportu i produkcji asymilatów*. Podczas obrad Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej prof. Karol Latowski (UAM) wygłosił referat *Karpologia – jej problemy i perspektywy rozwoju* (był to jeden z 63 referatów). Historii badań porostów dotyczyły dwa (na 11) wystąpienia w Sekcji Lichenologicznej: dr Ireneusza Izydorka (WSP – Słupsk) *Stan badań lichenologicznych w miastach Polski* i prof. Wiesława Fałtynowicza (UGd) *Dwa wieki badań lichenologicznych w Polsce*. W Sekcji Mykologicznej zagadnienia historii botaniki prezentowane były przez dr Janusza Łuszczynskiego (WSP – Kielce): *Stan zbadania grzybów wielkoowocnikowych w Górach Świętokrzyskich* oraz dr Wiesława Mulenkę i dr Monikę Kozłowską (UMCS): *Aspekty ilościowe mykologii* (wygłoszono 22 referaty). Dziejom badań roślinności poszczególnych okresów geologicznych poświęcone były dwa (na 13) referaty w Sekcji Paleobotanicznej: prof. Elżbiety Turnau (ING

PAN – Kraków) *Historia badań paleobotanicznych paleozoiku w Polsce* i mgr Jadwigi Ziąki (IB PAN – Kraków) *Badania paleontologiczne mezozoiku w Polsce*. Jedynie dwie Sekcje – Briologiczna i Fykologiczna – nie poświęciły zagadnieniom historycznym żadnego referatu.

Podczas Zjazdu wygłoszono 190 referatów i zaprezentowano ponad 370 posterów (w tym jeden związany z badaniami historyczno-naukowymi). Problematyki historii botaniki dotyczyło 25 wystąpień (ponad 13% wszystkich), z tego tylko 9 w ramach Sekcji Historii Botaniki. Większość referatów wygłoszona została, niestety, podczas obrad innych sekcji, co wynikało ze swobody, jaką organizatorzy pozostawili uczestnikom w wyborze sekcji przy zgłaszaniu referatów. Równoległe obrady (z uwagi na znaczną liczbę prezentacji) uniemożliwiły osobom zainteresowanym historią botaniki wysłuchanie wszystkich interesujących je wystąpień. W związku z taką sytuacją nasuwa mi się osobista uwaga: jedynymi osobami znającymi tematy zgłaszanych referatów są członkowie komitetu organizacyjnego; stąd prośba, by w przyszłości w porozumieniu z autorami korygowali przeznaczenie poszczególnych referatów do obrad danych sekcji. Uniknie się w ten sposób rozproszenia zagadnień historyczno-botanicznych wśród ogromnej liczby prezentacji z innych gałęzi botaniki.

Piotr Köhler
(Kraków)

HISTORIA – PAMIĘĆ – PISMO – PROBLEMY ŚREDNIOWIECZNEJ I WCZESNONOWOŻYTNEJ HISTORIOGRAFII

Dla Europy epoka średniowiecza i czas przejścia w nowożytność to okres zakorzeniania, umacniania i wreszcie dominacji kultury pisma. Początkowo posługiwanie się pismem ustąpiło tradycyjnej kulturze oralnej. Jednak z biegiem czasu powracało ono do łask aż wreszcie wzięło we władanie sferę komunikacji (w tym przekazywanie historii). Książka, a nie pamięć filidów czy wajdelotów, stała się skarbnicą wiedzy, a świadectwo zapisane powoli nabrało większego znaczenia niż przekaz ustny. Z czasem też przekaz oralny w konfrontacji z dziejami utrwalonymi na piśmie stracił wiarygodność. Odtąd pewniejsze stają się informacje zawarte w dokumencie. Obok ustnych opowieści, przedstawiających historie możliwych tego świata, świętych, czy dzieje rodów pojawia się więc w średniowiecznej Europie historiografia. Oczywiście kultura pisma współlistnieje przez długi czas z kulturą oralną. Mamy raczej do czynienia z naturalnym przenikaniem się obu światów i ekspansją nowego. Świadectwem takiego stanu rzeczy są rozmaite źródła, a wśród nich także historiografia. Tej tematyce poświęcone było polsko-austriacko-niemieckie sympozjum naukowe nt. *Historia – Pamięć – Pismo. Problemy średniowiecznej i wczesnonowożytnej historiografii*. Spotkanie,